

Klimaattop Bonn

REPORTAGE WATEROVERLAST

Wanneer hield de regen in Kenia op een zegen te zijn?

Na de droogte staat Kenia nu blank door overvloedige regenval. Door klimaatverandering regent het er langer.

Door onze correspondent
Koert Lindijer
NAIROBI

Sinds wanneer begon de regen ons te verslaan? De Nigeriaanse schrijver Chinua Achebe gebruikte dit gezegde van zijn Ibo volk (*When did the rain start to beat us*) om iedere verbazing over de droevige status van Afrikaanse staten te ontzenuwen: we hebben zelf fouten gemaakt die tot de crisis hebben geleid. Kenia loopt na weken van zware regens onder. Deze misère komt niet uit de lucht vallen, schrijven Keniaanse columnisten met een verwijzing naar Achebe.

Volgens de laatste berichten zijn er al 112 mensen verdronken. Een kwart miljoen mensen zijn uit hun huizen verdreven door de wateroverlast. Ruim tweehonderd scholen zijn dicht. Krokodillen verslinden boeren op ondergelopen akkers. Hotels in wildparken staan in het water, de toeristen zijn gestrand. Op verschillende plekken is cholera uitgebroken. En in de steden raakt het verkeer totaal ontregeld, je zit er soms urenlang vast.

Door klimaatverandering regent het tegenwoordig langer dan normaal in maart, april en mei, maar dit is geen El Niño. Volgebouwde steden zonder goede afwatering, kapotte dammen, huizen en akkers te dicht bij de rivieren op het overbevolkte platteland zijn enkele van de oorzaken van de huidige ramp.

Op de doorgaans droge savanne en in de koele hooglanden is het klimaat nu als in een tropisch regenwoud. Iedere dag bijna op dezelfde tijd begint het te plenzen. Kraakhelder was de lucht in de morgen, dan komen de witte melkwolken aandrijven, gevolgd door de gitzwarte stapelwolken. Dan begint het te waaien, het gaat stormen, de bomen beginnen te buigen en elektriciteitspalen knakken.

In het pikkedonker met flitsen aan de hemel roffelt het water op mijn golfplaten dak dat op verscheidene plaatsen begint te lekken. Het water sijpelt langs de muren en vormt bruine kringen op het plafond. Het mos slaat uit op de stenen, het water loopt niet meer weg. Mijn woning verandert in een ark waar ratten, galago's en klipdassen boven het plafond bescherming zoeken. Vorige week verdronken vijf mensen bij mij in de buurt in Nairobi toen ze wachtend bij een ondergestroomde brug werden gegrepen door een vloedgolf.

Ook bij natuurgeweld lijden de armen het zwaarst. Moet een geschrokken bestuurder razendsnel zijn auto verlaten om niet te worden meegesleurd door het woedende water, in sloppenwijken raken bewoners alles kwijt. In de volgepropte wijken stromen huizen weg en raken de afvoerkanaalen geblokkeerd door opgehoopt afval.

Urbane verloedering

Nairobi is een van de smerigste metropolen van Afrika met een jarenlang door wanbeleid vervallen infrastructuur. Een van de kenmerken van die urbane verloedering is watergebrek. Na twee jaar droogte en water-rantsoenering smachtten de inwoners om weer eens een behoorlijke douche te nemen. Maar deze zondvloed maakt aan de watertekorten geen einde. De grote dam bij Muranga, honderd kilometer ten noorden van de hoofdstad, is maar voor een kwart gevuld. De autoriteiten hebben daar geen verklaring voor en zeggen dat de rantsoenering doorgaat. Dat betekent goede zaken voor de waterkartels die met ezelkarren en tankauto's grondwater voor een hoge prijs thuis bij je afleveren.

Na de bijtende droogte van de afgelopen jaren brengt het water geen verlichting voor de landbouw. Nu staan de gewassen te verrotten en marcheren legerwormen op die de oogsten aanvallen. Zo dreigt er opnieuw voedselttekort. En de regens blijven vallen, de zwarte wolken komen er al weer aan.

FOTO ANDREW KASUKU/AP

In de **Tana Delta**, in Keniaans kustgebied, zijn ruim 30.000 mensen ontheemd door overstromingen.

Oxfam Novib
Klimaatfinanciering
groeit niet snel genoeg

Met nog maar twee jaar te gaan, gaapt er een groot gat tussen het bedrag dat beschikbaar is voor internationale klimaatfinanciering en de 100 miljard dollar (84 miljard euro) per jaar die de rijke landen hebben be-

loofd. Dat concludeert Oxfam Novib in het rapport *Climate Finance Shadow Report 2018*, dat vorige week verscheen. Volgens de ontwikkelingsorganisatie was in 2015-16 officieel zo'n 48 miljard dollar beschikbaar.

Veel geld wordt gegeven in de vorm van leningen. Als die niet mee worden gerekend, is niet meer dan 16 tot 21 miljard dollar beschikbaar.

Hulp aan de 48 allerarm-

ste landen blijft achter. Zij ontvingen in 2015-16 ongeveer 9 miljard dollar. Ook gaat er veel meer geld naar reductie van broeikasgassen om daarmee klimaatverandering te voorkomen, dan naar

aanpassing aan de gevolgen van de opwarming.

Reguliere ontwikkelingshulp wordt door veel landen meegeteld als klimaatfinanciering, hoewel dat officieel niet mag.

FOTO DAI KUROKAWA/EPFL

Kamelen bij een vluchtelingenkamp in de Somalische regio Puntland, waar honger heerst door droogte.

INTERVIEW **PIETER PAUW OVER KLIMAATFINANCIERING**

‘Rijke landen zullen hun schuld officieel nooit erkennen’

Rijke landen hebben beloofd om vanaf 2020 jaarlijks 100 miljard dollar te betalen voor klimaatbeleid in arme landen. Maar gaat dat wel lukken?

Door onze redacteur
Paul Luttikhuis

AMSTERDAM. Wat eenmaal een klimaatakkoord binnensluip, krijg je er nooit meer uit. Die opvallende les trekt Pieter Pauw in zijn proefschrift over de financiering van het internationale klimaatbeleid. Pauw, die werkt bij het Duitse Instituut voor Ontwikkelingspolitiek in Bonn, heeft onderzoek gedaan naar de 100 miljard dollar (84 miljard euro) die vanaf 2020 beschikbaar moet zijn voor de strijd tegen klimaatverandering. „Dat bedrag is sinds het akkoord van Kopenhagen in 2009 in beton gegoten”, zegt hij, een paar weken na zijn promotie aan de Universiteit Utrecht. „Sommige onderhandelaars hebben daar nu spijt van. Ineens waren er geen vage intenties en streefgetallen meer. En daardoor zit nu iedereen te rekenen.”

In Bonn wordt deze week onderhandeld over de uitwerking van het internationale klimaatakkoord dat in 2015 in Parijs werd gesloten, ter voorbereiding van de grote klimaattop eind dit jaar in Polen. Naast het bestrijden van de opwarming zelf en de aanpassing aan de gevolgen van klimaatverandering, is financiering van het klimaatbeleid een van de grote thema's.

Pauw vindt het logisch dat er wordt betaald. „Geïndustrialiseerde landen beseften dat zij klimaatverandering hebben veroorzaakt, ook al erkennen ze die aansprakelijkheid officieel niet. Ontwikkelingslanden proberen de schuldvraag steeds weer op tafel te leggen. Maar rijke landen zullen nooit zeggen: 'Die overstroming in het eilandstaatje Tuvalu komt door de zeespiegelstijging die wij met onze kolen, olie en gas hebben veroorzaakt. Het is onze schuld, dus wij gaan dat betalen.'”

Smeermiddel

„Geld is een smeermiddel in de moeizame onderhandelingen. Zeker na de mislukte top in Kopenhagen. Wereldleiders hadden toen hooggespannen verwachtingen gecreëerd. Klimaatverandering vormde een acute bedreiging voor de planeet, onmiddellijke actie was vereist. Er kwam alleen niets uit. En dus zei men na afloop: 'Maar die 100 miljard ligt vanaf 2020 tenminste op tafel.'”

Sindsdien wordt vooral gesteggeld over de vraag wat nou precies klimaatgeld is. „Boeren in Ethiopië worden in de strijd tegen toenemende droogte misschien al jaren geholpen met betere zaden en efficiëntere irrigatietechnieken. Maar nu wordt er ineens gediscussieerd over de vraag of dit klimaatgeld is. Nee, zeggen de arme landen, want het project bestond al lang. Maar wat maakt dat uit? De echte vraag is of Ethiopië zich hiermee voldoende aanpast aan klimaatverandering.”

Ander voorbeeld. „In Colombia heeft een ontwikkelingsbank voor 200.000 dollar onderzocht of de haven van Cartagena klimaatbestendig is. 'Nee', luidde de

conclusie, maar met de juiste maatregelen zou het goed komen. De haven heeft daarvoor 30 miljoen euro geleend bij een commerciële bank. Telt dan die 200.000 of de 30 miljoen als klimaatgeld?”

Volgens de OESO, de organisatie van geïndustrialiseerde landen, was er in 2015 al 62 miljard beschikbaar voor klimaatfinanciering en groeit het bedrag gestaag. „De OESO overdrijft”, zegt Pauw. „Tegenwoordig wordt ieder project dat over water gaat gemakshalve meegeteld als klimaatfinanciering. Want water heeft nou eenmaal met klimaat te maken. Arme landen vertrouwen de cijfers niet. India maakte in 2015 een eigen berekening en kwam niet verder dan 2,2 miljard dollar. Dat is natuurlijk net zo goed overdreven. De waarheid ligt ergens in het midden.”

Sigaar uit eigen doos

Oxfam Novib concludeert in een vorige week verschenen rapport dat de meeste hulp wordt gegeven als een lening. Ontwikkelingslanden vrezen dat ze een sigaar uit eigen doos krijgen. Pauw: „Landen hebben afgesproken dat klimaatfinanciering 'nieuw en additioneel' moet zijn. Ontwikkelingshulp die toch al gegeven zou worden, telt officieel niet mee. Al in 1970 is in de VN afgesproken dat rijke landen 0,7 procent van hun bruto binnenlands product besteden aan ontwikkelingshulp. Maar niemand houdt zich daaraan. Als nu een land zijn ontwikkelingshulp opschroeft van 0,4 naar 0,5 procent van de begroting om daarmee klimaatbeleid te betalen, is dat dan nieuw geld? Onder Rutte II ging klimaatfinanciering naar ontwikkelingssamenwerking, tegelijkertijd werd de begroting verlaagd. Dat vond ik schokkend.”

Sinds het akkoord van Parijs wordt ook van het bedrijfsleven een bijdrage gevraagd. In de onderhandelingen zelf schuiven bedrijven vaker aan. Ontwikkelingslanden als Ecuador en Oeganda hebben deze week in Bonn hun argwaan daarover geuit. Zijn degenen die het probleem hebben veroorzaakt, te vertrouwen bij het vinden van een oplossing?

„Je kunt bedrijven moeilijk ter verantwoording roepen voor afspraken tussen landen”, zegt Pauw. „De Verenigde Staten eisten in Parijs dat private financiering specifiek werd genoemd - anders dreigden ze het akkoord niet te ondertekenen. Maar je kunt bedrijven niet verplichten om bijvoorbeeld geld te investeren in de allerarmste landen. Die lopen nu het risico de dupe te worden van deze beslissing, want daar valt niet zo veel te verdienen.”

Wilden de Amerikanen, gesteund door Europa, op deze manier bedrijven echt een actieve rol geven, vraagt Pauw zich af. Of was het eerder een rookgordijn, een manier om dat harde bedrag van 100 miljard weer vloeibaar te maken en zijn de ontwikkelingslanden er ingetuid?

Deruzie over de hoogte van de klimaatfinanciering lijkt een achterhoedegevecht. Deskundigen betwijfelen of 100 miljard genoeg is. „Hoe recenter het onderzoek, hoe hoger de kosten worden ingeschat”, zegt Pauw. „De laatste studie van UNEP, de milieuoorganisatie van de Verenigde Naties, gaat uit van ongeveer 300 miljard dollar per jaar in ontwikkelingslanden rond 2030. Daarna wordt het alleen maar meer.”

Advertentie

Publieksbijeenkomst:

Frans-Duitse plannen tot intensievere samenwerking: gevolgen voor het Nederlandse Europeabeleid

Sprekers: **Paul Scheffer** (essayist), **Pieter Feith** (oud-diplomaat), **Tom de Bruijn** (oud-ambassadeur, Europese Unie), **Wim Boonstra** (VU; Rabobank)

Moderator: **Robert van de Roer** (diplomatiek expert)

Dinsdag 15 mei, 17.30 uur.
Perscentrum Nieuwspoor, Den Haag

Meer informatie en registratie:
www.atlantischecommissie.nl

